

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Ter introductie

HET MOET HALVERWEGE DE JAREN NEGENTIG zijn geweest. De christelijke basisschool waarop mijn vrouw werkte, was toe aan een nieuwe methode voor het geschiedenisonderwijs. Werd tot dan toe een christelijke leergang gebruikt, nu moest de school beslissen of ze een meer algemene zou invoeren. Op de ouderavond waar dit voorbijkwam, stond een man op met de dringende oproep om niet over één nacht ijs te gaan. ‘Voor je het weet staat er straks dat Johan van Oldenbarnevelt in 1619 is vermóórd. En dat is niet zo. Hij werd terechtgesteld.’

De opmerking van deze vader geeft iets aan: geschiedenis, ook die van ons eigen land, is geen eenduidig blok materie. De bezorgde vader was waarschijnlijk zelf grootgebracht met een geschiedenisonderwijs waarin ‘God, Nederland en Oranje’ nog onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. Door de executie van Van Oldenbarnevelt als tegenstander van prins Maurits had volgens hem het recht zijn beloop gekregen. Een heel andere kijk dan velen vandaag hebben op zijn onthoofding: daar op het Binnenhof werd de eerste politieke moord van de nog jonge Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden gepleegd.

* * *

Geschiedenis is niet eenduidig, net zomin als patriottisme dat is. In dit nummer van *Christen Democratische Verkenningen* onderzoeken we wat we als christendemocraten kunnen met begrippen als ‘patriottisme’ en ‘vaderlandsliefde’. Dat doen we niet voor het eerst: ook in 2003 werd in een cdv-nummer de term ‘patriottisme’ onder de loep genomen. Nederland was nog geen jaar daarvoor opgeschrikt door een andere politieke moord, nu op Pim Fortuyn. Met zijn ‘At your service’ en ‘Ik hou van dit land’ werd Fortuyn bij uitstek iemand die zich als patriot, als liefhebber (en ergens ook geliefde) van Nederland manifesteerde. Ons land was net zijn gulden kwijt en had de euro ervoor in de plaats gekregen. De multiculturele samenleving stond ter discussie en de EU zou verder uitbreiden. Om met de existentiële vraag ‘Wie zijn wij en wat

bindt ons samen?’ om te gaan, moesten we meer van onze geschiedenis leren, stelden diverse politici.

Inmiddels zijn we ruim veertien jaar en vele stembusgangen verder en is het debat weer opgelaaid. Sybrand Buma heeft daaraan met zijn HJ Schoolezing een flinke bijdrage geleverd. In het vorige nummer van CDV is op die lezing al gereageerd, en ook in deze CDV komt ze geregeld langs. En dat is goed. Een partij als het CDA kan niet zonder debat, juist omdat debat de kern is van een democratie; én omdat de christendemocratische visie het vanwege haar veelzijdigheid waard is om die steeds te doordenken en te vertalen naar de politieke werkelijkheid van vandaag.

* * *

Dat patriottisme vele gezichten kent, blijkt uit deze CDV, waarin het onderwerp van diverse kanten wordt belicht. Naast pleidooien om in een tijd van verbroekeling en verdeeldheid de noodzaak van eenheid te benadrukken, zijn er ook bijdragen die de andere kant belichten. Is Nederland niet altijd een open land geweest waarin diversiteit en besef van Europese inbedding in dienst staan van, en kleur geven aan, die nationale eenheid?

Trots zijn op ons land, daar is niets mis mee. Maar die trots gaat in Nederland als het goed is gepaard met een dosis bescheidenheid en relativiseringsvermogen. Wij zullen geen ‘Holland First’ roepen, zoals president Trump dat over zijn eigen land roept. Alsof wij het beste land ter wereld zijn. Lees de interviews met Rowan Williams en Sybrand Buma erop na. Ons continent is zich er, als het goed is, van bewust dat het juist zijn kracht vindt in het besef afhankelijk geweest te zijn van anderen, zoals de Franse filosoof Rémi Brague laat zien. Aan Athene heeft Europa zijn cultuur te danken, aan Jeruzalem zijn religie. Dat besef van openheid heeft Europa gestempeld, en dat geldt voor ons land in het bijzonder.

Zo’n open houding biedt ruimte voor een omgang met traditie die niet beklemmend is. We kunnen leren van hen die ons zijn voorgegaan, van hun fouten én van hun moed. Iedereen zal zijn eigen voorgangers hebben die hem of haar inspireren. Kennis van onze geschiedenis is waardevol – maar het is geen geschiedenis zonder pijn, en geen traditie die gestold is en ongewijzigd moet worden doorgegeven. Het is een traditie die gepaard gaat met verantwoordelijkheid, omdat ze niet alleen iets van het verleden is, maar ook iets van de toekomst. Wat onze voorouders gisteren deden is vandaag traditie, maar wat wij vandaag voor het eerst doen kan morgen voor onze kinderen traditie zijn.

* * *

Patriottisme en Nederland hebben altijd een wat paradoxale verhouding gehad. Waar aan het eind van de achttiende eeuw de patriotten tegenover de prinsgezinden stonden, wordt nu ons koningshuis als een van de meest sa-

menbindende elementen in ons land gezien. Tegelijk zijn het juist de Oranjes die de afgelopen decennia de warmste pleitbezorgers waren van de Europese zaak. En als we een keer goed trots zijn op ons land, is dat niet omdat wij ‘Holland First’ roepen, maar omdat Arjen Lubach in een hilarisch filmpje knap de draak steekt met dit protserige gedoe en daarmee alsnog de wereld verovert.

‘Mannen, geloof niet dat ik een landverrader ben. Ik heb oprecht en vroom gehandeld, als een goede patriot, en zo zal ik sterven.’ Woorden van Johan van Oldenbarnevelt, vlak voordat de beul zijn wrede vonnis voltrok. Kennis ervan is noodzakelijk, net zoals we moeten weten van de Tweede Wereldoorlog en van Pim Fortuyn. Niet omdat we allemaal hetzelfde denken of ons door dezelfde gebeurtenissen laten inspireren. Wel omdat we open en eerlijk het gesprek moeten aangaan om zo samen een toekomst te vormen. Ik hoop dat deze CDV aan dat gesprek mag bijdragen.

Marc Janssens, hoofdredacteur van *Christen Democratische Verkenningen*

Nieuwe hoofdredacteur en redactiesecretaris: Marc Janssens & Jan Prij

Marc Janssens (48) is door het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA per half november 2017 benoemd tot hoofdredacteur van *Christen Democratische Verkenningen*. Het w1-bestuur is verheugd hiermee de leiding van CDV te kunnen toevertrouwen aan een breed georiënteerde classicus die jarenlang in het hart van de Nederlandse en de Europese politiek-bestuurlijke praktijk heeft geopereerd en tegelijkertijd de stilte van zijn studeerkamer ten dienste van zijn wetenschappelijk onderzoek niet schuwt.

Janssens was tot voor kort werkzaam als journalist bij het *Nederlands Dagblad*, waar hij onder meer de functies van politiek redacteur, EU-verslaggever en redactiechef cultuur, wetenschap en media vervulde. Naast zijn hoofdredacteurschap zal Janssens aan de Theologische Universiteit Kampen verbonden blijven als docent nieuwtestamentisch Grieks en oud-christelijk Latijn. Daarnaast doet hij als promovendus onderzoek naar het leven van verzetsleider, ARP’er en *Trouw*-redacteur Roelof Jan Dam.

Tevens heeft het w1-bestuur Jan Prij (49) benoemd tot redactiesecretaris van *Christen Democratische Verkenningen*. Prij is econoom, filosoof, lekenpreker en eigenaar van een tekstbureau. Binnenkort verschijnt van zijn hand *God en geld*, een boek over religie, economie en politiek. Prij bekleedde de functie van CDV-redactiesecretaris al eerder jarenlang op toegewijde wijze.

Paul van Geest, redactievoorzitter van *Christen Democratische Verkenningen*
Pieter Jan Dijkman, directeur Wetenschappelijk Instituut voor het CDA